

idő- és helyviszonyok kifejezésének kérdésre és a modalitás problematikájára. Mindezeket nemcsak egy, hanem két vagy több megnyilatkozás összekapcsolódásában is tárgyalja a szerző. Részletesen vizsgálja az összetett mondatok kérdését. Itt külön kitér a magyarban is meglevő függő mondatok magyarázására. Ezután a szöveg összefüggéseit biztosító grammatikai eszközöket veszi végig, tehát részletesen tárgyalja az egyeztetés, a névelőhasználat, a névmásítás, a szórend kérdését. Mind olyan problémák tisztázására kerül tehát ebben a fejezetben sor, amelyek a szövegalkotás és a megnyilatkozás, illetve megnyilatkozáslánc létrehozásához elengedhetetlenek.

A könyv végére beillesztett *Hangtan* kiválóan mutatja be mindazt, amit a magyar hangokról és a hozzájuk kapcsolódó konvenciókról tudni kell.

A könyv stílusa, bő (kontrasztív) példaanyaga segít tartalmának elsajátításában. Továbbá ezt segíti a fejezetek rendszerező gondolatmenete, valamint a gondolatmenetbe ékelt, **Figyelem** szóval kiemelt kiegészítések és a számos, világos szerkezetű táblázat. Mivel egy-egy fogalom többször, több helyen, több megközelítésből előfordul a könyvben, a kötet végén található tárgymutató jó szolgálatot tesz a visszakeresésben.

Csontos Nóra

**Szili Katalin: Tetté vált szavak.
A beszédaktusok elmélete és gyakorlata.
Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2004.**

Szili Katalin *Tetté vált szavak* című kötete az első magyar nyelven megjelent, összegző jellegű mű, amely átfogó képet ad a pragmatikáról, ezen belül – amint azt az austini alaplumúre utaló cím is sugallja – részletesebben a beszédaktusokról és a velük kapcsolatos kutatásokról. Hiánypótló az elméleti leírások területén, s mivel összefoglalja a szerző pragmatikai témájú empirikus kutatásainak eredményeit, a gyakorlati jellegű nyelvpedagógiai szakirodalom szempontjából is alapvető jelentősége van. Nem véletlen tehát, hogy a szerző a Bevezetőben *a magyar mint idegen nyelv tanároknak is ajánlja a könyvét*, hiszen vizsgálatai kiváló alapul szolgálnak a magyar nyelvet oktató kollégáknak ahhoz, hogy hatékonyan segítsék elő a diákok pragmatikai kompetenciájának fejlesztését. Ez utóbbi szempontra összpontosítva igyekszem a kötetnek azokat a jellemzőit kiemelni, amelyek a gyakorló nyelvtanárok számára hasznosak lehetnek.

A könyv négy fejezetet tartalmaz, ebből az első három a pragmatika elméleti kérdéseivel foglalkozik. Az első fejezet a pragmatika fogalmát, kutatási területeit, a nyelvészeti ágak között elfoglalt helyét és az egyéb tudományágakhoz való viszonyát taglalja. Szili itt mutatja be a pragmatika egyik fő tárgyának tekinthető nyelvi udvariassághoz kapcsolódó elméleteket Brown és Levinson arcteóriájától Leech Udvariassági Elvéig. Hangsúlyozza, hogy ez utóbbi különösen hasznos kiindulópontul szolgálhat a kultúrák közötti kontrasztív elemzésekhez, az eltérések rendszerbe foglalásához, ami egyértelműbbé teszi azokat a nyelvhasználat szintjén jelentkező

és a kultúrák különbözőségében gyökerező eltéréseket, amelyekkel a nyelvtanár nap mint nap szembesül.

A második fejezet elemzi a szemantika és a pragmatika kapcsolatát, és értelmezi a pragmatikai jelentés fogalmát. A harmadik részben a szerző Austin és Searle munkásságát a középpontba állítva a beszédaktus-elméletről, annak kritikájáról, a továbbgondolás lehetőségeiről szól, miközben a legkülönbözőbb szempontok alapján járja körül a beszédaktusok, illokúciós aktusok fogalmát.

Az elméleti alapokat nyújtó fejezetek után a negyedik rész ismerteti Szili Katalin intralingvális pragmatikai kutatásait. A kéréssel, a visszautasítással, a bocsánatkéréssel, valamint a bókra adott válasszal kapcsolatban vizsgálja a magyar anyanyelvűek nyelvhasználatát, s rámutat a leggyakrabban alkalmazott stratégiákra. A beszédtevékenységek empirikus vizsgálatokon alapuló feltérképezésének jelentősége nem csupán abban áll, hogy leírja és rendszerezi a nyelvi viselkedés társadalmi szabályok által meghatározott jellemzőit, hanem ösztönzi a további, interlingvális kutatásokat is. S ami még ennél is lényegesebb: a különböző stratégiák előfordulási arányait és kombinációit magukban foglaló vizsgálati eredmények megismerésével lehetővé válik a tanárok és a tankönyvírók számára, hogy a tananyag összeállításakor olyan nyelvi korpuszt és gyakorlatokat hozzanak létre, illetve alkalmazzanak, amelyek megfelelnek a valós nyelvhasználati szokásoknak. Mindez azért fontos, mert ahhoz, hogy az eltérő kulturális háttérrel rendelkező beszélők nyelvi viselkedése megfelelő legyen, azaz képesek legyenek hatékonyan kommunikálni, tisztában kell lenniük az adott beszélőközösség nyelvhasználatát irányító tényezőkkel.

A negyedik fejezet a kutatások konkrét eredményeinek ismertetésén túl a nyelvoktatás-nyelvvelsajátítás során felmerülő egyéb elméleti és gyakorlati problémákra is rávilágít. Kiemeli a köztesnyelvi pragmatikával foglalkozó munkák jelentőségét, amelyek elemzik a beszédaktusok megvalósításakor keletkező pragmatikai hibákat, valamint különböző módszerek kidolgozására törekcsenek a pragmatikai szempontból megfelelő nyelvhasználat elérése céljából.

Felhívom a figyelmet a kötet végén található bibliográfiára, amely a témával kapcsolatos szakirodalmi művek rendkívül széles skáláját vonultatja fel az alapművektől a legfrissebb munkákig.

Bándli Judit

A magyaros verselés reinkarnációja a német nyelvben József Attila versei Daniel Muth német fordításában

Ein wilder Apfelbaum will ich werden. Gedichte 1916–1937 (Szeretném, ha vadalmafa lennék). Zürich, Ammann Verlag, 2005.

A rendezvényekben, ünnepi megemlékezésekben bővelkedő 2005-ös József Attila-év egyik kiemelkedő eseménye a német nyelvterületen, illetve Magyarországon egyidejűleg megjelent fordításkötet volt. A zürichi Ammann Kiadó gondozásában